

Söhbəti o qədər maraqlı olur ki, görüşümüz bir an çəkir. Ayrılandan sonra söylədiklərini qələmə almadığıma təəssüflənirəm. Qnamayın ee, o boyda əhvalatların hansı birini yazıb çatdırmaq olar? Heç Azərbaycan Dövlət Radiosunun fondu onun şahidi olduğu ədəbi hadisələrin hamısını yığıb saxlaya bilməyib, mən hardan bacarım bu işi.

Düşündüm ki, onunla bu dəfə ana dili mövzusunda danışaq. Zəngin təcrübəsindən, özünəməxsus fikirlərindən bir az faydalanacaq.

Müsaibimiz "Qızıl qələm", "Həsən bəy Zərdabi" adına media mükafatları laureati jurnalist İntiqam Mehdizadədir.

ki, deyilən sözü, yapılan cümləni, nəhayət təqdim olunan mövzunu böyükdən, ahıl-ağsaqqaldan tutmuş yeniyetməyə, gəncə, hətəda uşağacan hamı mənimsəlir. Təsədüfi deyil ki, bütün Fransa xalqı Paris radiosunun dilində danışır. Bu, bizlər üçün də örnək olmalıdır...

- Televiziya rəhbərlərinə hansı iradları tutur, hansı tövsiyələri edirsiniz?

- Əsas tövsiyyələrim elə yuxarıda dediklərimdir. Bütün bunlara uşaqlıqdan, bağçadan, məktəb illərindən başlamalı, özü də ciddi nəzarətdə saxlanmalıdır. Çünki dil millətin varlığı, əsrlərdən əsrlərə ötürülən misilsiz sərvətidir.

tisarla dərc olunan o yazı mənim mərkəzi mətbuatda çıxan ilk yazım idi. Mən bu gün də o fikirdəyəm ki, reklamlarımız hökmən öz dilimizdə yazılmalıdır. Qoy ölkəmizə təşrif gətirən xarici qonaqlar heç olmazsa zəhmət çəkib 50-60 Azərbaycan sözünü əzbərləyib yaddaşlarına həkk eləsinlər.

- Siz Azərbaycan Dövlət Radiosunda fəaliyyət göstərdiyiniz vaxtlarda bütün bölgələrdə gəzib "Bulaq" verilişi üçün material topladınız. O zamanlarda insanlardan eşitdiyiniz hər hansı bir söz oldumu ki, onu ədəbi dilə gətirəsiniz?

- Nəinki məşhur "Bulaq" verilişində, eləcə də redaktoru, müəllifi olduğum onlarla radio proq-

İntiqam Mehdizadə ilə ana dili mövzusunda müsahibə

- İntiqam müəllim, əvvəlcə onu qeyd edim ki, sentyabrın 27-si Ermənistanla ölkəmizin müharibəsi başlayanadək "Filooloji Araşdırmalar və Dil Monitorinqi Mərkəzi" İctimai Birliyi tərəfindən Bakı şəhərinin mərkəzi küçə və prospektlərində yerləşən bir sıra xidmət sahələri, reklam və elanlar üzrə dövlət dilinin işlədilməsi vəziyyətinin öyrənilməsi məqsədilə monitorinqlər aparılıb. "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa riayət edilməsi ana dilimizin qorunması istiqamətində 800-ə yaxın ziyalı Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə, AYB-nin sədri Anar Rzayevə və yüzə yaxın millət vəkiliyə müraciət edib. Təşəbbüsə könüllü qoşulanlar göstərdi ki, ana dilini sevən, onu qorumağa çalışan vətəndaşlar çoxdur. Ana dili mövzusunda ziyalılarımızın mövqeyini öyrənib ictimaiyyətə çatdırmaq da hər hansı müsbət nəticə verəcəyinə inanırıq. Sentyabr ayının 13-də Seyran Səxavətdən müsahibə alarkən dedi ki, ana dilimizi korlamışıq tutaq ki, sabah Qarabağı işğaldan azad etdik orda hansı dildə danışacağıq? Xoşbəxtlikdən onun şərti olaraq sabah adlandırdığı məqam tezliklə baş verdi. Əvvəlcə Qələbə təəssiratınızı bilmək istəyorduk. Otuz ilin həsrətini birdən-birə atmaq necə hissirdi?

- Uzun sürən həsrətdən sonra gələn vüsəlın yerini heç bir hissə ölçmək olmaz. Bunun tək birəcə adı var - Müqəddəs hisslər. Yəqin ki, həsrətlə ötüşən ağırlı illərin təsiriylə məcnunlaşmayasan. Çox şükür ki, ağır itkilərə mürəz qalmış torpaqlarımızın üzünü güldürər bildik. İncə, duyğulu, gürşad hisslər axınımız bundan sonra başlanacaq!

- Siz də mi dostunuz Seyran Səxavət kimi Azərbaycan dilinin korlanmasında əsas səbəblərin Azərbaycan televiziya məkanını olduğunu düşünürsünüz?

- Televiziya rəhbərləri kadr seçimində sərvaxt olmalıdırlar. Elə o, rəhbərləri təyin edənlər də həminin.

Belə məqamlarda qohumluğa, dostluğa, yar-yoldaşlığa yox, peşəkarlığa, idarəçilik səriştəsinə, efir üçün vacib plan nitq mədəniyyətinin dürüstlüyünə, səsini effektivliyinə, bütün tamaşaçı, dinləyici təbəqəsi üçün anlaşılıq olmasına önəm verilməlidir. Belə

- Radio aparıcılarının nitqi peşəkar aparıcı kimi sizi qıcıqlandırır mı?

- Mən peşəkar aparıcı olmasam da bunun şərtlərindən xəbərdaram. Hətta zaman-zaman peşəm üzrə dərs dediyim universitetlərdə, çalışdığım redaksiyalarda bu barədə yetirmələrim, tələbələrimlə çox söhbətlər aparmışam.

Odur ki, indilərdə Azərbaycanın efir məkanında uğurla proqramlar aparən Qərənfil Xəlilovanın, Nigar Sabirqızının, Pərvanə Nadirqızının rəvan, üreyəyatımlı bəlağətləri, tərəf müqabilləriylə sərbəst mükəllimləri, efirə dəvət elədikləri həmsöhbətləriylə təmkinli, mədəni davranışları məni sevindirir.

- Çox vacib və artıq FADMM-in ənənəvi sualına çevrilmiş bir məlumat da verim: mərkəzi küçələrdəki reklam lövhələrini görmüş olarsınız. Rəsulzadə küçəsində 42 obyektə 41-i, Nizami və Ətraf küçələrdə isə hər 10 obyektə 8-9-u əcnəbi dillərdə yazılıb. Son 7 ildə bu nisbət ədəbi dilimizin ziyanına 2 dəfə artıb. - Bakı küçələrində gəzərkən adama elə gəlir ki, hansısa xarici ölkədədir. Göz işlədikcə görünən yazıların, demək olar ki, əksəriyyəti qeyri dillərdədir. Bu sizə daha çox peşəkar jurnalist kimi pis təsir edir, ya vətəndaş kimi?

- Jurnalist ilk növbədə vətəndaş olmalıdır. Bakımızın günü gündən gözəlləşməsi vətəndaş olaraq məni qürurlandırır. Bilişmə sualınızın canını yabançı dillərdə paytaxtımızı bürüyən reklamlar təşkil edir.

Mən hələ sovetin bərk gedən dövrlərində, 1965-ci ildə ADU-nun jurnalistika şöbəsində oxuyarkən müəllimim olmuş "Bakı" qəzetinin redaktoru Nəsir İmanquliyevin tapşırığıyla Bakının işıq reklamlarıyla bağlı bir tənqidi yazı yazmışdım. Xeyli ix-

ramlarında istifadə elədiyim yeni (əslində qədim) sözlərə, cümlə döndərmələrinə, dil, şivə, avaz xüsusiyyətlərinə efirizmədə, hətəda mətbuat səhifələrində qədərinə rast gəlmişəm. Burda mənim xırdaca əməyimdən daha artıq xalqımızın öz aralarında rəvac verdikləri nitq, danışq tərzləri, onların lapdan işlətdikləri az qala unudulmaqda olan sözlərin rolu az olmayıb. Türklər demiş, bu çabalarmın günümüzdə də davam eləməkdə, dərc olunan yazılarında özünü göstərməkdədir.

- O vaxtkı azərbaycanlılarla indiki azərbaycanlıların dilə münasibəti çoxmu dəyişib?

- Çətin sualdır. Qoy bu sualınıza dilçi alimlərimiz cavab versinlər.

Mənə təkcə onu deyərilləm ki, dünyadakı bütün nəsnələr kimi dil də daim inkişafdadır. Ancaq burası var ki, bizdə qarşılıqlı olsa da bəzən dilimizə elə əcnəbi sözlər daxil olur ki, onlarla barışa bilmirəm.

Məsələn hələ də "svetafor"u, "skvoznyak"ı, "problem"i, "vaau"nu, "uje"ni, "ostanovka"nı, "kiloqram"ı, "razedka", "şpilka", "və" birləşməsinə dilimizdə qova bilmirik.

- Ana dili ilə bağlı hər hansı bir təklifiniz varmı?

- Təklifim budur ki, ana olmağa hazırlaşan qız gəlinlərimiz özləri ana dilimizə ürəkdən, cannan bağlansınlar ki, övladları da analarına baxıbmı ana dilimizə mükəmməl yiyələnə bilsinlər. Axı, həyat davam edir.

O bizi dayanıb-durmada uzaq gələcəyə aparır. Bu yolda özümüz kimi dilimizdə də ciddi imtahanlar gözləyir. Ona sahib olaq ki, gələcəkdə Azərbaycan türkcəmiz daha da zənginləşsin, qolluqanadlı olsun.

- Suallarımızı cavablandırdığınız üçün təşəkkür edirik.

Söhbətləşdi
Pərvanə Bayramqızı